

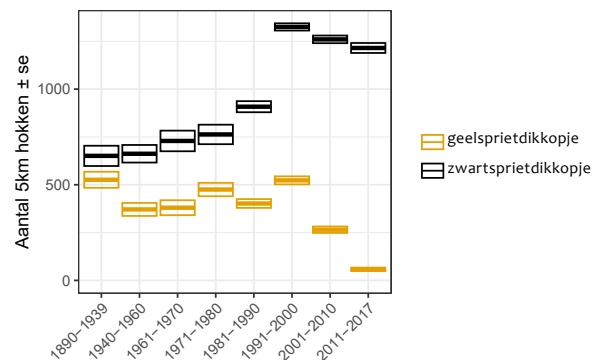
Het geelsprietdikkopje houdt niet van maaien

Het geelsprietdikkopje is op twee manieren een moeilijke soort. Enerzijds is de soort niet makkelijk te onderscheiden van het zwartsprietdikkopje, anderzijds weten we niet goed waarom deze vlinder zo achteruitgegaan is. Maar we vermoeden dat het maaibeheer hier een rol bij speelt.

Tekst:
Chris van Swaay
De Vlinderstichting
& Martin Poot
CBS

Honderd jaar geleden waren het zwart- en geelsprietdikkopje ongeveer even wijdverbreid (figuur 1), al kwam het geelsprietdikkopje vooral in het oosten en zuiden van het land voor. De waarnemingen uit die tijd hebben de zekerheid dat ze goed op naam zijn gebracht; het zijn namelijk vooral waarnemingen van vlinders in verzamelingen. Terwijl de verspreiding van het geelsprietdikkopje lange tijd min of meer gelijk bleef, begon het zwartsprietdikkopje zich steeds meer uit te breiden en werd in de tachtiger jaren een van de meest wijdverbreide soorten in Nederland. Bij het geelsprietdikkopje ging het begin jaren negentig mis en zette een sterke achteruitgang in. Hij verdween uit grote delen van ons land en komt nu eigenlijk alleen nog voor in Zuid-Limburg, langs de oostgrens en lokaal op de Veluwe en Utrechtse Heuvelrug.

Kijken we naar de trends per deelgebied (figuur 2), dan zien we dat de populatietrend vanaf 1990 niet overal gelijk is. Vooral op de zandgronden van Zuid-Nederland gaat de achteruitgang nog steeds door; daar is nu nog maar een fractie over. In het heuvelland en in Oost-Nederland lijkt de soort de laatste vijftien jaar min of meer stabiel. En op de Veluwe en



Figuur 1: Historische verspreiding van geel- en zwartsprietdikkopje in hokken van 5x5 km.

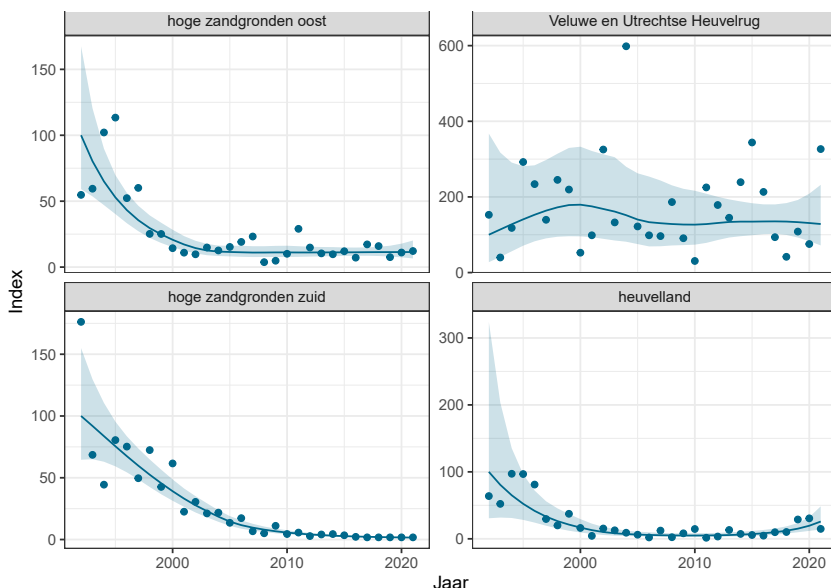
Utrechtse Heuvelrug is de soort zelfs niet achteruitgegaan. Hoe zou dat kunnen komen?

Opvallend is dat het geelsprietdikkopje op de Veluwe en Utrechtse Heuvelrug een ander leefgebied gebruikt dan in de rest van het land. Vooral op de Veluwe wordt hij veel gevonden op ruige graslanden en wildakkers in bos en hei. Het zijn relatief voedselrijke plekken in een voedselarm landschap. Het beheer is vaak begrazing door wild.

In Zuid-Limburg komt hij vooral voor op wat ruigere graslanden langs bosranden. En langs de oostgrens is het een soort die vooral in bermen voorkomt. Juist daar is hij het sterkst achteruitgegaan. Ook Vantiegheem et al. (2017) melden in Vlaanderen een voorkeur van het geelsprietdikkopje voor extensieve en ruige graslanden.

We denken aan een aantal oorzaken voor deze verschillen. Enerzijds is het geelsprietdikkopje een soort die hoog in de grassen overwintert, en daarmee slecht kan tegen een intensief maaibeheer. Dat heeft de soort op bermen en andere intensief beheerde graslanden zeker parten gespeeld. Anderzijds bieden licht (soms door wild) begraaide graslanden en ruigten op de arme zandgronden op de Veluwe veel meer ruimte voor de overwintering van het geelsprietdikkopje.

Het ligt voor de hand om ook aan stikstofdepositie



Figuur 2: Trends van het geelsprietdikkopje per deelgebied.



Het geelsprietdikkopje is sinds begin jaren negentig achteruitgegaan.

te denken als een van de factoren die een rol zou kunnen spelen. Die is echter ook op de Veluwe erg hoog. Daarom denken we dat intensief maaibeheer de belangrijkste factor is voor het verdwijnen in grote delen van ons land (net als het zwartsprietdikkopje, zie Van Swaay & Poot, 2017, al spelen daar ook nog andere zaken).

Waar het geelsprietdikkopje zich op de Veluwe en Utrechtse Heuvelrug vermoedelijk zal kunnen handhaven op de plaatsen waar hij nu voorkomt (en wellicht kan profiteren van nieuw ingerichte natuur in dat gebied), hangt de toekomst in de andere populaties vooral af van het beheer. Een gefaseerd maaibeheer, bijvoorbeeld volgens de richtlijnen van Kleurkeur (vlin-

derstichting.nl/kleurkeur), zou een waarborg kunnen zijn om dit mooie vlindertje ook daar te behouden.

Literatuur

Swaay, C. van; Poot, M. (2017): Meetnet Vlinders: Niet te vaak maaïen voor het zwartsprietdikkopje. *Vlinders* 32 (4), 10-11.
 Vantieghem, P.; Maes, D.; Kaiser, A. & Merckx, T. (2017): Quality of citizen science data and its consequences for the conservation of skipper butterflies (Hesperiidae) in Flanders (northern Belgium). *Journal of Insect Conservation*. DOI: 10.1007/s10841-016-9924-4.

